

Obsah

ÚVOD	7
I. SPOLOČNÁ KOLÍSKA PÔVODU V 14. STOROČÍ	13
Predslov	15
SIMON SCHWARTZFUCHS:	
Zrod, rozvoj a organizácia aškenázskych obcí	19
<i>Prvé obce, fenomén mesta</i>	20
<i>Vedúci predstavitelia obce a ich úlohy</i>	22
<i>Verejné miesta</i>	24
GILBERT DAHAN:	
Židia na stredovekom západe	
– aškenázska oblasť (11. – 14. storočie)	26
<i>Dejiny integrácie alebo dejiny perzekúcií?</i>	26
<i>Spoločenské postavenie židov – s sluhovia alebo občania?</i>	30
<i>Organizácia obcí – „vnútri“ verzus „vonku“</i>	32
<i>Špecifickosť stredovekého aškenázskeho židovstva</i>	33
GÉRARD NAHON:	
Mudrci vo Francúzsku a Lotaringii:	
Rabenu Geršom Me'or ha-gola, Raši, tosafisti	35
<i>Okolo Rašiho (1040 – 1115)</i>	36
<i>Tosafisti</i>	38
ÉDOUARD GOURÉVITCH:	
Moralisti a aškenázski mystici	41
<i>Mystika a morálka – chasidim</i>	42
GABRIELLE SED-RAJNAOVÁ:	
Rozširovanie poznania do obdobia kníhtlače	46
<i>Severné Francúzsko (Carfat)</i>	46
<i>Nemecké krajiny</i>	50
<i>Ilustrované Agady</i>	54
<i>Bibliografia</i>	55

II. OD ROZKVETU AŠKENAZU AŽ NA PRAH MODERNEJ DOBY (14. – 18. STOROČIE)	57
Predslov	59
SYLVIE ANNE GOLDBERGOVÁ:	
Vznik modelu obcí – legislatíva a privilégia (Svätá ríša rímska nemeckého národa a rakúsko-uhorská monarchia)	63
<i>Potvrdenie autonómie obcí</i>	64
<i>Spoločný model obcí v Aškenaze</i>	67
ALESSANDRO GUETTA:	
Aškenázski židia v Taliansku	
– krátke, no významné obdobie dejín	70
<i>Utváranie obcí</i>	71
<i>Zaradenie sa do židovského prostredia</i>	72
<i>Vydávanie kníh v jidiš</i>	73
SIMON SCHWARZFUCHS:	
Židovské obce v Nemecku (14. – 17. storočie)	75
<i>Návrat židov po čiernom more</i>	75
<i>V období renesancie</i>	77
<i>V čase náboženských vojen</i>	78
ISRAEL BARTAL:	
Usídlenie Aškenázov vo východnej Európe – Poľsko a Litva	80
<i>Nemecké stopy</i>	80
<i>Postavenie poľských židov</i>	82
<i>Organizácia obcí</i>	86
MARTINE LEMALETOVÁ:	
Aškenázski židia vo Francúzsku v modernej dobe	90
<i>Postavenie židov a potreba</i>	91
<i>Úloha židov východu a severovýchodu v ekonomike</i>	92
<i>Aškenázski židia vo Francúzsku – špecifický kultúrny model</i>	94
DELPHINE BECHTELOVÁ:	
Židia v Nemecku a Rakúsku v období absolutizmu (od Vestfálskeho mieru po smrť Friedricha II.)	97
<i>Dvorní židia</i>	100
<i>Intelektuálny a náboženský život</i>	102
GERSHON DAVID HUNDERT:	
Židia v Poľsku v období rozdelenia	103
<i>Židovské obyvateľstvo</i>	103
<i>Varšava</i>	104

<i>Úloha židov v ekonomike</i>	105
<i>Aktivity židov</i>	106
<i>Kríza obcí</i>	107
<i>Obvinenie z rituálne spáchaného zločinu</i>	108
<i>Nové ideologické tendencie</i>	109

RENATA FUKSOVÁ-MANSFELDOVÁ:

<i>Aškenázska obec v Nizozemsku</i>	110
<i>Príchod aškenázov</i>	111
<i>Noví prisťahovalci</i>	113
<i>Prekvitanie kníhtlače</i>	115
<i>Kultúrny život</i>	118
<i>Zhromaždení v jedinej obci</i>	119
<i>Bibliografia</i>	121

III. OD ZROVNOPRÁVNENIA AŽ PO DRUHÚ SVETOVÚ VOJNU:

ZVRATY A PREMENY 123

<i>Predslov</i>	125
-----------------------	-----

SYLVIE ANNE GOLDBERGOVÁ:

<i>Život v tradičnej aškenázskej spoločnosti</i>	127
<i>Židovská štvrť</i>	127
<i>Vnútoraná organizácia obcí</i>	129
<i>Rodina</i>	131
<i>Štúdium</i>	132
<i>Náboženský a spoločenský život</i>	133
<i>Každodenný život</i>	135

JEAN-MARIE DELMAIRE:

Haskala vo východnej Európe:

<i>maskilské myslenie a jeho spoločenské a ideologické aspekty</i>	141
<i>Všeobecné vonkajšie príčiny</i>	142
<i>Vývin myšlienkových smerov a šírenia maskaly do roku 1850</i>	144
<i>Haličská etapa</i>	147
<i>Ruská etapa</i>	148
<i>Triumf maskaly a éra veľkých reforiem</i>	151
<i>Konečná bilancia a hranice maskaly</i>	154

FREDDY RAPHAËL:

<i>Vo Francúzsku od Revolúcie až po koniec 19. storočia</i>	156
<i>„Židom ako národu musíme všetko odoprieť...“</i>	158

<i>Napoleonova doba</i>	160
<i>Nárast antisemitizmu</i>	163
DOMINIQUE BOUREL:	
Židia v Nemecku	165
<i>Pred rokom 1848</i>	166
JACQUES EHRENFREUD:	
Židia v habsburskej ríši 19. storočia	170
<i>Rakúsko</i>	172
<i>Čechy a Morava</i>	173
<i>Uhorsko</i>	173
<i>Halič</i>	174
CLAUDIE WEILLOVÁ:	
Židia v cárskiej ríši. Od delení Poľska až po Októbrovú revolúciu	176
<i>Židovské obyvateľstvo a jeho geografické rozmiestnenie</i>	177
<i>Represie</i>	179
<i>Ekonomická a spoločenská situácia</i>	183
<i>Kultúrny a politický vývoj</i>	186
ALAIN DIECKHOFF:	
Sionizmus a aškenázsky svet	
od konca 19. storočia až po založenie štátu Izrael	190
<i>Rusko, epicentrum sionizmu</i>	190
<i>Sionizmus ako hnutie, ktoré spolitizovalo židovský svet</i>	192
<i>Sionizmus na ceste k dobytíu diaspóry</i>	194
ENZO TRAVERSO:	
Vznik židovského socializmu: Bund	198
<i>Obnovenie a vznik socializmu</i>	199
<i>Utváranie Bundu</i>	201
ENZO TRAVERSO:	
Marxizmus a šírenie marxistických hnutí v aškenázskom svete	
(stredná a východná Európa)	205
<i>Nevydarená emancipácia a nerealizovateľná asimilácia</i>	207
<i>Židovský spor: prívrženci a odporcovia asimilácie</i>	209
MICHAEL LÖWY:	
Stredná Európa od konca 19. storočia až po druhú svetovú vojnu	212
<i>Na ceste k asimilácii</i>	213
<i>Racionalizmus a romantizmus</i>	215
HENRI MINCZELES:	
Pobaltské krajiny od konca 19. storočia až po rok 1939	219
<i>Predvojnové vrenie</i>	220

<i>Obdobie medzi dvoma vojnami: ekonomický úpadok a intelektuálny rozkvet</i>	222
CAROL IANCU:	
Židia v Rumunsku do 2. svetovej vojny	225
<i>Od spoločenského vylúčenia až po zrovnoprávnenie (1866 – 1919)</i>	227
<i>Od zrovnoprávnenia k spoločenskej marginalizácii</i>	232
RACHEL ERTELOVÁ:	
Nezávislé Poľsko	236
<i>Nové Poľsko</i>	237
<i>Nové Poľsko a „židovská otázka“</i>	238
<i>Di jidiše gas (židovská ulica)</i>	239
<i>Tradičné štruktúry</i>	240
<i>Nové konfigurácie v spoločnosti</i>	241
<i>Živé kultúrne dianie</i>	244
GENNADIJ ESTRACH:	
Židia v Sovietskom zväze	
od nástupu boľševikov k moci až po Stalinovu smrť	249
<i>Spoločenské zmeny po Októbrovej revolúcii</i>	250
<i>Židovská kultúra do začiatku tridsiatych rokov: obdobie paradoxov</i> ...	252
<i>Koniec Jevsekcije a zrušenie školských inštitúcií</i>	256
<i>Sovietizácia jazyka jidiš</i>	256
<i>Povojnové obdobie</i>	260
SAMY KATZ:	
Migrácie aškenázskeho obyvateľstva (1881 – 1939)	262
<i>Pred 1. svetovou vojnou</i>	262
<i>Vojnový prelom</i>	265
ANNETTE WIEWIORKOVÁ:	
Západná Európa od konca 19. storočia až po 2. svetovú vojnu	267
<i>Svet imigrantov</i>	268
<i>Tlač a kultúra v jidiš</i>	269
<i>Integrácia</i>	272
STEVEN URAN:	
Židia v Austrálii, na Novom Zélande a v Južnej Afrike	274
<i>V Južnej Afrike</i>	276
SAMY KATZ:	
Židia v strednej a južnej Amerike až do roku 1945	281
<i>Plán židovskej kolonizácie</i>	282
<i>Organizácia v obciach</i>	283

ANNETTE WIEVIORKOVÁ:

Židia v Kanade	285
----------------------	-----

ANDRÉ KASPI:

V Spojených štátoch (1881 – 1941)	287
<i>Veľká migrácia</i>	288
<i>Amerikanizácia Židov</i>	290
<i>Ľesk a bieda integrácie</i>	294
Bibliografia	298

IV. FILOZOFIA A NÁBOŽENSTVO 305

Predslov	307
----------------	-----

GÉRARD NAHON:

Rabínska literatúra v neskorom stredoveku a v renesancii:

ješivot a halachické rozhodnutia	311
<i>Klasické obdobie, až do Čierneho moru (1348)</i>	312
<i>Nemecké 15. storočie</i>	313
<i>Rabínska literatúra a renesancia</i>	316
<i>Záver</i>	318

IZRAEL BARTAL:

Aškenázske komunity starého jišuvu	319
<i>Vznik dvoch počiatkových aškenázskych centier</i>	320
<i>Vlna imigrantov v 19. storočí</i>	322

DELPHINE BECHTEL:

Berlínska haskala	328
-------------------------	-----

PERRINE SIMON-NAHUM:

Wissenschaft des Judentums	332
<i>Aplikácia programu</i>	335
<i>Inštitúcie Wissenschaft des Judentums</i>	336

ROLAND GOETSCHEL:

Mysticismus, mesianizmus, chasidizmus, od stredoveku do 20. storočia	340
<i>Kabalizmus</i>	340
<i>Mesianizmus</i>	346
<i>Chasidizmus</i>	348

JEAN BAUMGARTEN:

Židovské štúdiá vo východnej Európe (história, etnológia, lingvistika)	356
---	-----

<i>Rozhodujúca etapa: vznik YIVO</i>	359
<i>Rozkvet židovských štúdií: Sovietsky zväz</i>	361
MORDECHAI BREUER:	
Ortodoxia a novoortodoxia	364
<i>Konzervativizmus nemeckého judaizmu</i>	364
<i>Pestrosť ortodoxného správania</i>	367
<i>Novoortodoxia</i>	370
<i>Bibliografia</i>	379
 V. JAZYK, LITERATÚRA A UMENIE	 381
 Predslov	 383
CHAVA TURNIANSKY:	
Židovské jazyky v tradičnom aškenázskom svete	386
<i>Dva jazyky s rôznymi funkciami</i>	387
<i>Vývoj jidiš</i>	388
<i>Jazyky a osvietenstvo</i>	391
JOSHUA A. FISHMAN:	
Sociológia jidiš	393
<i>Vnútná a vonkajšia mnohojazyčnosť</i>	393
<i>Vykorenenie a opätovné zapúšťanie koreňov</i>	396
<i>Sekularizácia a postsekularizácia</i>	397
<i>O spoľahlivosti predpovedí</i>	399
ASTRID STARCK:	
Jidiš v Alsasku-Lotrinsku: jazyk a spoločnosť	402
<i>Bohatá literatúra</i>	403
<i>Boj o prežitie</i>	404
JEAN BAUMGARTEN:	
Staré jidiš a jeho literatúra	406
<i>Zrod jidiš literatúry</i>	407
<i>Liturgické texty</i>	409
<i>Zvyky a prax</i>	410
<i>Piesne a legendy</i>	411
ITZHOK NIBORSKI:	
Moderná židovská literatúra	
v hebrejčine a v jidiš 1780 – 1915	414
<i>Medzi haskalou a chasidizmom</i>	415
<i>Literatúra národného obrodzenia</i>	418

<i>Zrod nových hodnôt</i>	419
<i>Literatúra vykorenenia</i>	422
<i>Koniec jednej epochy</i>	422
ITZHOK NIBORSKI:	
<i>Jidiš literatúra v medzivojnovom Poľsku</i>	424
<i>Rozčarovaná generácia</i>	425
<i>Idealizmus, mysticismus, mesianizmus</i>	427
<i>Realizmus, satira, svedectvá</i>	428
<i>Traja výnimoční básnici a posledný tvorivý rozmach</i>	430
<i>Rumunské ohnisko</i>	431
VERA SOLOMONOVÁ:	
<i>Tlač v jidiš v Európe pred druhou svetovou vojnou</i>	432
<i>Západná Európa: počiatky jidiš tlače a jej okrajové postavenie</i>	432
<i>Tri oblasti rozvoja jidiš tlače</i>	433
<i>Halič a Rumunsko</i>	434
<i>Cárska ríša</i>	435
<i>Nezávislé Poľsko</i>	437
<i>Sovietsky zväz: rozkvet a úpadok</i>	439
CAROLE KSIAZENICEROVÁ-MATHERONOVÁ:	
<i>Jidiš próza v USA do roku 1939</i>	441
<i>Dve kultúry</i>	441
<i>Realistický prúd</i>	443
<i>Rozdielne cesty</i>	444
AVROM NOVERSHTERN:	
<i>Jidiš poézia v USA</i>	446
<i>„Kolektívna biografia“</i>	448
<i>Zlatý vek</i>	450
CHONE SHMERUK:	
<i>Jidiš literatúra v Sovietskom zväze v období 1917 až 1991</i>	453
<i>Problematický charakter jidiš literatúry v sovietskom prostredí</i>	454
<i>Obdobie zrodu a pochybností</i>	457
<i>Čierne roky</i>	460
<i>„Odmäk“ a obdobie Sovetiš Hejmland</i>	462
DAVID G. ROSKIES:	
<i>Jidiš literatúra v západnom svete po 2. svetovej vojne</i>	466
<i>Povoynové úvahy</i>	467
<i>V Izraeli</i>	469
<i>Bilingvizmus</i>	470
<i>Poslední imigranti</i>	471

ROSIE PINHASOVÁ-DELPUECHOVÁ:

Aškenázske korene súčasnej hebrejskej literatúry	473
<i>Bábel</i>	473
<i>Ma'avar</i>	474
<i>Kanaán</i>	476

RÉGINE ROBINOVÁ:

Židovská literatúra v nežidovskom jazyku	479
<i>Obdobie pred 2. svetovou vojnou</i>	481
<i>Obdobie po 2. svetovej vojne</i>	485

ANTOINE SPIRE:

Súčasní aškenázski spisovatelia vo Francúzsku	488
<i>Zmysel utrpenia</i>	488
<i>„Rieky exilu“</i>	489
<i>Cesta späť</i>	490

FRANK ALAVAREZ-PÉREYRE:

Aškenázska židovská hudba	492
<i>Začiatky</i>	492
<i>Špecifickosť aškenázskeho repertoáru</i>	494
<i>Stredná a východná Európa</i>	495
<i>Priepustnosť medzi židovskou a nežidovskou hudbou</i>	496

SETH WOLITZ:

Aškenázske výtvarné umenie	498
<i>1878: kľúčový dátum</i>	499
<i>Učiteľ proti svojej vôli: Chagall</i>	501
<i>Ruská žatva</i>	502
<i>Varšavskí a parížski Poliaci</i>	503

NAHMA SANDROW:

Jidiš divadlo	505
<i>Prelom 18. a 19. storočia</i>	505
<i>Začiatky 20. storočia</i>	508
<i>Po vojne</i>	511

LILLY SCHERROVÁ:

Jidiš kinematografia	513
<i>Zlatý vek tridsiatych rokov</i>	514
<i>Melodráma</i>	515
<i>Dva úspechy</i>	516
<i>Po vojne</i>	517
<i>Bibliografia</i>	518

VI. SPOMIENKA A PRETRVANIE 521

Predslov 523

JEAN BAUMGARTEN, RACHEL ERTELOVÁ, ITZHOK NIBORSKI, ANNETTE WIEVIORKOVÁ:

Protiklady aškenázskeho života po roku 1945 524

Trosky aškenázskeho judaizmu: demografický prehľad 524

Obnova 528

Pozostatky v západnej Európe 534

⑦ (*Južná a Severná Amerika, niekdajšia „zasľúbená zem“* 536

Izrael: boj jazykov 542

Jidiš ako jazyk, ktorému sa treba učiť v škole 545

ANNETTE WIEVIORKOVÁ:

„Konečné riešenie“ a churban. Historiografická esej 547

„Konečné riešenie“ 549

Churban 554

Židovské rady 555

Židovský odboj 558

HENRI RACZYMOW:

Koniec aškenázskych židov? 563

Bibliografia 570

NAMIESTO ZÁVERU 571

Glosár 572

Redakčná rada 577

Ostatní autori 577

Autori ostatných príspevkov 578

Register 584